

MICHAŁ GŁUSZKOWSKIORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3353-2671>

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ALEKSANDER KIKLEWICZORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6140-6368>

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

JĘZYK ROSYJSKI W POLSCE: AKTUALNA SYTUACJA SOCJOLINGWISTYCZNA

RUSSIAN IN POLAND: CURRENT SOCIOLINGUISTIC SITUATION

This article aims to present the role of Russian in the Polish linguistic sphere and the changes in its position over recent decades. In the late 1980s, it was the most widely known foreign language among Poles, but political transformation, socio-economic changes, and a pro-Western orientation in foreign policy have led to a gradual decline in its role. This has been influenced, among other things, by changes in education, where Russian has gone from being the first and mandatory foreign language to one of several optional, giving way not only to English but also to other Western European languages. Russian is spoken in Poland not only by Poles and the Russian minority but mainly by immigrants from the former USSR, primarily Ukraine and Belarus. The article discusses changes in the use of Russian, attitudes towards it, and its current functioning in the press, education, social media, and various social and national groups.

Keywords: Russian language, Ukrainian language, language situation in Poland, sociolinguistics, the language of minorities, migration, language policy

WSTĘP

Sytuacja językowa jako podstawowa kategoria socjolingwistyki to zespół systemów językowych (tzn. języków i ich wariantów), wykorzystywanych przez jednostki tworzące wspólnotę w obrębie regionu, ustroju polityczno-terytorialnego lub państwa¹. Sytuacje językowe opisuje się według kilku kryteriów, z których najważniejsze to liczba języków wykorzystywanych w granicach danego społeczeństwa lub państwa, ich funkcje społeczne oraz wzajemne relacje między nimi. Są to elementy wykorzystywane w postulowanym przez Ein-

¹ Н. Мечковская, *Социальная лингвистика*, Аспект Пресс, Москва 1996, s. 101.

ra Haugena² podejściu do opisu języków, określonym jako ekologia językowa lub ekolingwistyka. Polega ona na wieloaspektowym przedstawieniu sytuacji językowej z uwzględnieniem standaryzacji języka, jego funkcji w społeczeństwie, sfer użycia, relacji z innymi językami i jego statusu politycznego. Polska jest krajem wielojęzycznym: poza językiem polskim, który ma status urzędowego, istnieją dialekty i języki mniejszości etnicznych lub narodowych, w tym język kaszubski, który na mocy znowelizowanej w 2005 roku Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym ma status języka regionalnego³.

Adam Pawłowski⁴ rozróżnia cztery modele polityki językowej stosowane w krajach europejskich, w tym występujący w Polsce (a poza tym w Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Hiszpanii, Serbii, Słowacji i in.) model monolingwalny umiarkowany: konstytucja określa język oficjalny państwa (w szczególności język urzędowy), jednocześnie gwarantując szeroki zakres praw członkom mniejszościowych grup językowych. Artykuł 27 rozdziału I „Rzeczpospolita” Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (uchwalonej 2 kwietnia 1997) brzmi: „W Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski. Przepis ten nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych”. Artykuł 35 rozdziału II „Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela” dotyczy mniejszości narodowych:

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury. 2. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Według danych Narodowego Powszechnego Spisu Ludności rosyjska mniejszość narodowa w Polsce w roku 2002 liczyła 6103 osób, w 2011 roku 13 000 osób, a w 2021 – 15 977 osób⁵. Liczba pochodzących z Ro-

² E. Haugen, *The Ecology of Language. Essays by Einar E. Haugen*, A. Dil (red.), Stanford University Press, Stanford 1972.

³ Zgodnie z ustawą w gminach, w których mniejszość narodowa liczy co najmniej 20% ludności, należące do niej osoby mogą posługiwać się w komunikacji urzędowej językiem mniejszości.

⁴ A. Pawłowski, *Język w konstytucjach wybranych państw europejskich*, „Poradnik Językowy” 2004, nr 4, s. 13 i n.

⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależ-*

sji rezydentów zagranicznych w Polsce na dzień 30 czerwca 2025 wynosiła 18 046 osób⁶.

Liczba użytkowników języka nie pokrywa się jednak z liczbą osób, deklarujących przynależność do określonej narodowości. Jest tak dlatego, że — po pierwsze — część tych osób to potomkowie migrantów do Rzeczypospolitej z XVII i XVIII wieku (głównie staroobrzędowców), a także Rosjan, którzy pozostali w Polsce po emigracji porewolucyjnej (w tym dezertów z okresu wojny polsko-bolszewickiej), a także po powojennym podziale granic. Osoby te urodziły się w Polsce i na co dzień posługują się językiem polskim, a język rosyjski fragmentarycznie pełni funkcje specjalistyczne (np. w dyskursach religijnych). Po drugie, językiem rosyjskim posługują się współcześni migranci z krajów byłego ZSRR, przede wszystkim z Białorusi, Ukrainy i Mołdawii, z których większość nie deklaruje narodowości rosyjskiej. Po trzecie, język rosyjski jest drugim (trzecim, czwartym itd.) językiem obcym rdzennych mieszkańców Polski. Znajomość rosyjskiego znajduje m.in. wyraz w stosowaniu makaronizmów i reminiscencji pochodzenia rosyjskiego. W środowisku inteligencji szeroko znany jest cytat z wiersza Fiodora Tiutczewa:

Умом Россию не понять,
Аршином общим не измерить:
У ней особенная стать —
В Россию можно только верить!

Słowa te przywołuje m.in. Krzysztof Masłoń w artykule *Buratino, won!* na łamach konserwatywnego periodyku „Do Rzeczy”⁷. Skoro autor posługuje się cytatem w języku rosyjskim, można wnioskować, że jest użytkownikiem tego języka, choćby mało aktywnym, a skoro zamieszcza rosyjskojęzyczny cytat w tekście dziennikarskim, zakłada znajomość języka rosyjskiego również w środowisku swoich czytelników.

Z uwagi na to, że sytuacja demograficzna w Polsce ciągle się zmienia, zwłaszcza w kontekście trwającej wojny rosyjsko-ukraińskiej, zachodzą też zmiany w sytuacji językowej, przede wszystkim stopniowa

ności do wyznania religijnego, <https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznosci-narodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznosci-do-wyznania-religijnego,10,1.html> (21.01.2026).

⁶ Portal rządowy „Migracje.gov.pl”, <https://migracje.gov.pl> (07.09.2025).

⁷ K. Masłoń, *Buratino, won!* „Do Rzeczy” 2022, nr 17–18, <https://dorzeczy.pl/opinie/292657/maslon-buratino-won.html> (08.09.2025).

redukcja sfer używania języka rosyjskiego i jego przewartościowania. Wymaga to analizy zachodzących w tym obszarze procesów socjolingwistycznych, przede wszystkim analizy środowiska użytkowników oraz sfer używania języka. W pierwszym rozdziale artykułu przedstawimy krótki przegląd zmian w zakresie funkcjonowania języka rosyjskiego w Polsce w ciągu ostatnich dziesięcioleci, a w drugim — jego obecną sytuację socjolingwistyczną.

1. JĘZYK ROSYJSKI W POLSCE: OD POWOJNIA DO WSPÓŁCZESNOŚCI

Funkcjonowanie języka rosyjskiego w Polsce po drugiej wojnie światowej można podzielić na trzy okresy: 1) okres PRL; 2) okres po zmianie ustrojowej 1989 roku; 3) okres współczesny — po rosyjskiej inwazji na Ukrainę. W każdym z tych okresów występuje inne społeczno-polityczne uwarunkowanie statusu języka, jego funkcji i wizerunku, choć Władysław Figarski w stylu wyraźnie publicystycznym pisze, że stosunek do języka rosyjskiego w Polsce zawsze był negatywny: „Więcej u Polaków [w stosunku do języka rosyjskiego] niechęci, drwiny i lekceważenia niż normalności, nie mówiąc już o tak potrzebnej w tej kwestii racjonalności. Tak było od dawna, a chciałoby się powiedzieć — od zawsze”⁸.

W okresie PRL (lepszą lub gorszą) znajomość języka rosyjskiego miała charakter masowy — z kilku względów. Po pierwsze, język rosyjski wprowadzono do szkół na mocy zarządzenia Ministra Oświaty z 12 czerwca 1945 roku⁹. Stał się on obowiązkowym językiem obcym we wszystkich szkołach i uczelniach wyższych¹⁰. W liceach, szkołach zawodowych i wyższych młodzież dodatkowo miała do wyboru jeden z trzech języków zachodnioeuropejskich: angielski, francuski lub niemiecki¹¹.

⁸ W. Figarski, *Język rosyjski w Polsce — fakty i mity*, „Przegląd Rusycystyczny” 2008, nr 1, s. 87.

⁹ O. Opólska-Danecka, *Nauczanie języka rosyjskiego w szkołach polskich od r. 1945 do chwili obecnej*, „Język Rosyjski” 1954, nr 6(34), s. 7.

¹⁰ W. Figarski, *Język rosyjski w Polsce...*, s. 89; A. Jurek, *Języki obce dawniej i dziś*. Cz. II: *Z historii nauczania języków obcych w Polsce — od okresu Polski Ludowej*, „Języki Obce w Szkole” 2007, nr 2, s. 4; M. Karolczuk, *Nauczanie języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego z perspektywy edukacji międzykulturowej*, *Prymat*, Białystok 2016, s. 112; H. Komorowska (red.), *Kształcenie językowe w Polsce. 60 lat czasopisma Języki Obce w Szkole*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa 2017, s. 22.

¹¹ A. Jurek, *Języki obce dawniej i dziś...*, s. 4 i n.

Halina Zając¹² pisze, że początkowo „zalecano równomierne uwzględnienie tych języków i unikanie wyraźnej przewagi któregośkolwiek z nich w szkole”, jednak stopniowo język rosyjski zdominował języki zachodnioeuropejskie — zarówno ze względów praktycznych (w szkołach, zwłaszcza na prowincji, brakowało nauczycieli innych języków), jak i ze względów ideologicznych: władze edukacyjne faworyzowały rosyjski jako „język braterstwa narodów socjalistycznych”. Michał Sarnowski przywołuje charakterystyczny pod tym względem fragment jednego z ówczesnych programów nauczania:

Język rosyjski powinien współdziałać z innymi przedmiotami nauczania w kształtowaniu postaw i przekonań właściwych obywatelowi w pełni zaangażowanemu i oddanemu sprawom socjalistycznej ojczyzny, a w szczególności sprzyjać rozumieniu dziejowej racji przyjaźni i współpracy ze Związkiem Radzieckim¹³.

Mimo powszechności języka rosyjskiego w szkolnictwie¹⁴ „poziom nauczania i jego efekty okazywały się zdecydowanie mierne”¹⁵. Nauczanie języka rosyjskiego „nie miało [...] celów komunikacyjnych, a nosiło charakter komunikatu politycznego na temat funkcjonujących wówczas sojuszy”¹⁶.

Po drugie, szerokiej znajomości języka rosyjskiego sprzyjała także popularność kultury rosyjskiej, zwłaszcza literatury i filmu — niekoniecznie ze względów politycznych. Popularność ta szczególnie się nasiliła w okresie odwilży, m.in. dzięki twórczości takich literatów i bardów, jak Michaił Bułhakow, Bułat Okudźawa, Władimir Wysocki, Andriej Wozniesiński, Jewgienij Jewtuszenko i in. Regularnie organizowano Dni Kultury Radzieckiej, a w latach 1965–1989

¹² H. Zając, *Ewolucja teorii nauczania języka rosyjskiego w szkole polskiej w latach 1950–2000*. Cz. I: *Metody glottodydaktyczne*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2008, s. 8.

¹³ M. Sarnowski, *Ideologizacja polskich podręczników do nauki języka rosyjskiego — próba rekonesansu*, w: I. Kamińska-Szmaj, T. Piekot, M. Poprawa (red.), *Ideologie w słowach i obrazach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2008, s. 196.

¹⁴ Figarski, powołując się na źródła rosyjskie, przytacza liczbę 7 117 000 Polaków, uczących się języka rosyjskiego w 1974 roku. W. Figarski, *Język rosyjski w Polsce...*, s. 89.

¹⁵ H. Komorowska, *Kształcenie nauczycieli języków w obcych w Polsce — osiągnięcia i trudności*, w: L. Aleksandrowicz-Pędich, H. Komorowska (red.), *Kształcenie nauczycieli języków obcych w Polsce. Narodziny systemu. Przykłady funkcjonowania. Potrzeby*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 1999, s. 10.

¹⁶ Tamże.

popularny w społeczeństwie Festiwal Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze.

Sytuacja radykalnie zmieniła się w latach 90. XX wieku wraz ze zmianą ustroju społeczno-politycznego w Polsce. „Uwolnienie się Polski spod wpływów Związku Radzieckiego”, o którym pisze Kazimierz Ożóg jako o jednej z cech demokratyzacji, spowodowało, że język rosyjski stracił pozycję priorytetową: przestał on być przedmiotem obowiązkowym w szkołach¹⁷, a uczniowie otrzymali możliwość wyboru jednego języka obcego w wyższych klasach szkoły podstawowej i dwóch języków w szkołach średnich¹⁸. O ile jeszcze w drugiej połowie lat 80. XX wieku dominacja języka rosyjskiego w szkolnictwie była absolutna, a lekcje rosyjskiego stanowiły 83% wszystkich zajęć z języków obcych w polskich szkołach podstawowych i średnich, o tyle pod koniec stulecia było to już tylko 24%, w pierwszej dekadzie XXI wieku – 5,3%, a pod koniec drugiej dekady – 1,7%¹⁹. Pozycję rosyjskiego stopniowo przejmowała i przejęła angielszczyzna – właśnie lekcje angielskiego stanowią obecnie ok. 92% wszystkich zajęć językowych w polskich szkołach²⁰.

Marzanna Karolczuk²¹ pisze, że transformacja ustrojowa wiązała się z symbolicznym oczyszczeniem przestrzeni edukacyjnej z narzucanych wcześniej elementów ideologicznych, co w praktyce oznaczało usunięcie języka rosyjskiego jako „komunistycznego” ze szkół. Zdaniem Karolczuk nie korespondowało to „z nowoczesnym rozumieniem rzeczywistości i idei porozumiewania się ludzi różniących się między sobą kulturą, tradycjami oraz doświadczeniem historycznym”, jednak reakcja odwetowa²² na wieloletni przymus językowy

¹⁷ K. Ożóg, *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”, Rzeszów 2001, s. 16.

¹⁸ W. Figarski, *Glottodydaktyka rusycystyczna w Polsce – tradycje i współczesność*, w: J. Lukszyn (red.), *Publikacja jubileuszowa III. Lingwistyka stosowana – języki specjalistyczne – dyskurs zawodowy*, Wydawnictwo Katedry Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010, s. 102; A. Jurek, *Języki obce dawniej i dziś...*, s. 9; H. Zajac, *Ewolucja teorii nauczania języka rosyjskiego...*, s. 11.

¹⁹ A. Pawłowski, *The linguistic landscape of modern Poland: A return to the future?* w: T. Schoonheim, J. Van Hoorde (red.), *Language Variation: A Factor of Increasing Complexity and a Challenge for Language Policy within Europe: Contributions to the EFNIL Conference 2018 in Amsterdam*, Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences, Budapest 2019, s. 165.

²⁰ Tamże.

²¹ M. Karolczuk, *Nauczanie języka rosyjskiego...*, s. 116.

²² Określenia *odwet* używa też Figarski: „Rozpoczął się mianowicie czas odwetu, tj. eliminowania tego języka ze szkół i to na skalę masową, ponury czas dyskry-

była tak silna, że wielu rusycystów było zmuszonych do przekwalifikowania się i nauczania innych przedmiotów²³.

Ponieważ od 1990 roku status rosyjskiego został zrównany z innymi językami obcymi i był on częścią oferty dydaktycznej w wyższych klasach szkoły podstawowej, w szkołach średnich i na uczelniach wyższych, powstała konieczność wypracowania nowej koncepcji nauczania tego języka, a także nowej ideologii kształcenia językowego — postawienia akcentu na „otwartość i tolerancję wobec innych kultur, języków, obyczajów oraz poszanowanie przedstawicieli innych krajów”²⁴.

Mimo powszechnych trendów dekomunizacji i westernizacji kultura rosyjska w latach 90. XX wieku i na początku XXI wieku nie zniknęła całkowicie. Nastąpiło przewartościowanie Rosji i kultury rosyjskiej, czemu szczególnie sprzyjała „odwilż kulturowa” i liberalizacja mediów w Rosji za czasów Borysa Jelcyna (1991–1999). Rozkwit kultury alternatywnej, undergroundu, a także popkultury na wzór zachodni budził zainteresowanie Rosją jako krajem przemian. Za przykład może posłużyć popularność (szczególnie w pierwszej połowie lat 2000.) zespołu muzyki popkulturowej *Tatu*: kontrowersyjny wizerunek zespołu oraz nowoczesne brzmienie było atrakcyjne dla polskiej młodzieży. Wielu młodych Polaków znało i powtarzało refren jednej z piosenek tego zespołu *Nas nie dogoniat*. Był on też wielokrotnie używany jako tekst precedensowy w artykułach dziennikarskich, jako wpis na portalach społecznościowych, jako naklejka na samochód w ofercie firm handlowych, jako mem itd.

2. JĘZYK ROSYJSKI W POLSCE PO ROSYJSKIEJ INWAZJI NA UKRAINĘ

Prezydentura Władimira Putina (od 1999 roku z przerwą w latach 2008–2012) ukształtowała współczesny autorytarny model Rosji. Centralizacja władzy, ograniczenie wolności obywatelskich, likwidacja niezależnych mediów i organizacji pozarządowych, inwigilacja cyfrowa i kontrola internetu, cyberataki na procesy wyborcze w innych krajach, sabotaż infrastruktury, wojny hybrydowe to wszystko są

minowania zarówno samego języka, jak i jego nauczycieli. [...] Nie miało to nic wspólnego z nowoczesnym pojmowaniem świata i istotą porozumiewania się ludzi o różnych doświadczeniach historycznych, odmiennych kulturach i tradycjach”; W. Figarski, *Język rosyjski w Polsce...*, s. 93.

²³ W. Figarski, *Glottodydaktyka rusycystyczna w Polsce...*, s. 102.

²⁴ M. Karolczuk, *Nauczanie języka rosyjskiego...*, s. 118; W. Figarski, *Język rosyjski w Polsce...*, s. 96.

charakterystyczne cechy nowoczesnego autorytaryzmu o globalnych ambicjach, który łączy represyjną politykę wewnętrzną z ofensywnymi technikami wpływu międzynarodowego. Apogeum przemocy międzynarodowej w ramach autorytarnego rewizjonizmu, łączącego cechy klasycznego militarysty z nowoczesnymi formami wojny hybrydowej i łamania prawa międzynarodowego, stała się inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 roku. Pod względem socjolingwistycznym inwazja miała kilka konsekwencji. Po pierwsze, w Polsce, podobnie jak w innych krajach Europy i Ameryki Północnej, radykalnie pogorszył się wizerunek Rosji, a jednocześnie też wizerunek języka rosyjskiego: został on obciążony symbolicznym ciężarem agresji militarnej. Według badań realizowanych przez Pew Research Centre, w czerwcu 2022 roku tylko 2 % Polaków miało pozytywny stosunek do Rosji, podczas gdy aż 97 % wyrażało opinię negatywną²⁵. Dlatego i język rosyjski jako kluczowy atrybut rosyjskiej tożsamości stał się językiem agresora i symbolicznego przeciwnika. Nałożyły się to na wcześniejsze problemy i słabnąca pozycja społeczną języka rosyjskiego. Na przykład, od roku szkolnego 2019–2020 zawieszono Olimpiadę Języka Rosyjskiego z powodu wycofania się Uniwersytetu Warszawskiego i braku chętnych do przejścia inicjatywy. Sytuację pogorszyła słabnąca pozycja rusycystyki oraz spadek zainteresowania językiem rosyjskim w kontekście agresji Rosji na Ukrainę i zerwanych kontaktów akademickich. Joanna Ćwiek-Świedcka²⁶ przytacza dane Ministerstwa Edukacji i Nauki, które wskazują na alarmujący spadek liczby placówek oferujących lekcje w ramach standardowych programów nauczania na poziomie podstawowym i średnim. Mniej jest szkół, które organizują lekcje języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego – 970 na 14 000 szkół podstawowych i 1133 na 6800 szkół średnich (2023–2024) w porównaniu z 1136 szkołami podstawowymi i 1333 szkołami średnimi (2022–2023)²⁷.

Po drugie, wojna w Ukrainie spowodowała falę emigracji do krajów europejskich, w pierwszej kolejności do Polski. Od początku pełnoskalowej inwazji w lutym 2022 roku Polska przyjęła ponad 1,5 miliona ukraińskich uchodźców. Migranci z Ukrainy nie stanowią ję-

²⁵ D. Tilles, *Only 2% of Poles View Russia Favourably, Lowest of any Country in Global Study*, <https://notesfrompoland.com/2022/06/22/only-2-of-poles-view-russia-favourably-lowest-of-any-country-in-global-study/> (09.09.2025).

²⁶ J. Ćwiek-Świedcka, *Polskie szkoły rezygnują z nauczania języka rosyjskiego*, „Rzeczpospolita” 29.02.2024, <https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art-39915041-polskie-szkoly-rezygnuja-z-nauczania-jezyka-rosyjskiego> (29.02.2024).

²⁷ Tamże.

zykowo jednorodnej grupy — ich kompetencje i preferencje językowe obejmują zarówno język ukraiński, jak i rosyjski.

Do opisu tej nowej sytuacji językowej stosujemy socjolingwistyczną teorię odmian języka. Ich typologia jest oparta na dwóch kryteriach: z jednej strony, jest to kryterium podmiotowe, czyli grupy użytkowników, a z drugiej strony — kryterium funkcjonalne, czyli obszary użytkowania²⁸. Uważamy, że te dwa kryteria mogą być wykorzystywane także przy opisie języków mniejszości: po pierwsze, należy wyodrębnić grupy użytkowników języka, po drugie — jego konteksty społeczne i formy komunikacji.

2.1. STAROBRZĘDOWCY

Starobrzędowcy pojawili się na terenie Rzeczypospolitej Obojga Narodów w końcu XVII wieku, kiedy to w Rosji nasiliły się represje wobec zwolenników starego obrządku po reformach patriarchy Nikona. Największe i historycznie najstarsze skupiska starobrzędowców znajdują się na terenie Suwalszczyzny. Obecnie w Polsce funkcjonują trzy parafie starowerskie w Gabowych Grądach, Suwałkach i Wojnowie oraz okresowo używana molenna (świątynia starobrzędowców) w Wodзилkach. Są jedynie szacunkowe dane o liczbie użytkowników języka rosyjskiego w tym środowisku. Wspólnota (Wschodni Kościół Starobrzędowy) oficjalnie liczy 1260 osób, a powstała po schizmie w 2004 roku i zarejestrowana w 2013 Cerkiew Mariusza Jefimowa (Staroprawosławna Cerkiew Starobrzędowców) — 460 osób²⁹.

Język rosyjski występuje w tym środowisku w dwóch odmianach. Pierwsza to gwara, posiadająca cechy gwary pskowsko-nowogrodzkiej (z zachodnich dialektów środkowowielkoruskich)³⁰, mocno róż-

²⁸ S. Grabias, *Język w zachowaniach społecznych*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2003, s. 123; A. Kiklewicz, *Warianty języka: próba systematyzacji*, „Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego” 2009, nr 45, s. 69.

²⁹ Dane statystyczne pokrywają się z obserwacjami z badań terenowych; por. P. Cieląg, A. Góralczyk, G. Gudaszewski, Z. Pasek, *Wyznania religijne w Polsce w latach 2019–2021*, Warszawa 2022, s. 104–105, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5500/5/3/1/wyznania_religijne_w_polsce_w_latach_2019-2021.pdf; M. Głuszkowski, *Socjologiczne i psychologiczne uwarunkowania dwujęzyczności starobrzędowców regionu suwalsko-augustowskiego*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2011, s. 24–26.

³⁰ M. Grupa-Dolińska, *Zachowane elementy dialektalne we frazeologii rosyjskiej gwary starobrzędowców regionu suwalsko-augustowskiego*, „Prace Językoznawcze” 2022, nr 24 (2), s. 47–60.

niąca się od rosyjskiego języka literackiego, a także od współczesnych gwar pskowskich ze względu na dużą liczbę polskich zapożyczeń leksykalnych (adaptowanych i nieadaptowanych), polskie wpływy składniowe i fonetyczne (głównie w zakresie systemu spółgłoskowego). Znajomość gwary jest zróżnicowana: linie podziałów mają charakter pokoleniowy (młodzi–starzy) i lokalizacyjny (miasto–wieś). Najstarsi mieszkańcy wsi znają gwarę niemal tak dobrze, jak polszczyznę, a u osób młodszych i zamieszkujących miasta głównie występuje znajomość bierna, choć także wśród młodzieży trafiają się czynni użytkownicy języka odziedziczonygo³¹.

Drugą odmianę stanowi rosyjski język literacki, znany osobom z grupy pokoleniowej 40+ — głównie dzięki edukacji szkolnej. W ankiecie przeprowadzonej w 2021 roku na niereprezentatywnej próbie, w której znalazły się głównie osoby aktywne w mediach społecznościowych, około 33% respondentów uznało swój stopień znajomości języka rosyjskiego za dobry.

Gwara jest używana w komunikacji codziennej wewnątrzspołnotowej, najczęściej w środowisku wiejskim (Gabowe Grądy i Bór) lub na terenach przy molennie w Suwałkach przed i po nabożeństwach, zwłaszcza z udziałem starszych osób; z najstarszymi osobami na wsi gwarą stara się mówić nawet młodzież. Obecność osób spoza wspólnoty powoduje przejście na polski³².

Rosyjski język literacki jest używany w działalności zawodowej, np. podczas spotkań biznesowych, w służbach granicznych lub w drobnym handlu na Litwie i Białorusi. Starsze osoby chętnie oglądają rosyjskojęzyczne kanały TV (głównie z Białorusi), a także słuchają muzyki, m.in. rosyjskiego szansonu.

Ponieważ staroobrzędowcy (zarówno osoby starsze, jak i młodsze) znają na tym samym poziomie lub wyższym język polski, funkcja komunikacyjna języka rosyjskiego jest znikoma — ma raczej znaczenie symboliczne: posługiwanie się nim jest wyrazem szacunku dla tradycji. Nazwy rosyjskie są przede wszystkim używane w określonych obszarach tematycznych (takich jak tradycyjne ubiory, narzędzia, kuchnia, obrzędowość), gdy brakuje odpowiedników w języku polskim. Zarówno gwara, jak i język literacki stanowi jeden z wyznaczników tożsamości tego środowiska, jest jej emblematem.

³¹ M. Głuszkowski, *Socjologiczne i psychologiczne uwarunkowania...*, s. 242–244.

³² С. Гжибовский, М. Глушковский, *Диглоссия и сферы употребления польского языка и русского говора в общине старообрядцев сувальско-августовского региона (Польша)*, w: Л. Касаткин (red.), *Русские старообрядцы. Язык. Литература. История*, Языки Славянской Культуры, Москва 2013, s. 379–389.

2.2. MIGRANCI

Po aneksji Krymu i wojnie w Donbasie wzrosła liczba ukraińskich imigrantów w Polsce. Po 2020 roku fala owa przyspieszyła z powodu trudnej sytuacji gospodarczej w Ukrainie i ograniczeń pandemicznych w innych krajach UE. Inwazja Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku doprowadziła do największego kryzysu uchodźczego w Europie od czasów II wojny światowej: według danych ONZ do końca 2022 roku ponad 8 milionów Ukraińców opuściło kraj, z czego ponad 1,5 miliona znalazło schronienie w Polsce.

Drugim źródłem migracji jest Białoruś. Po tym, jak w 2020 roku reżim Aleksandra Łukaszenki brutalnie stłumił protesty antyrządowe, tysiące Białorusinów uciekło z kraju. Polska stała się głównym kierunkiem emigracji ze względu na sąsiedztwo, wsparcie instytucji demokratycznych oraz stypendia i programy pomocowe. Liczba migrantów z Białorusi wynosi około 133 tysięcy osób³³.

Na skutek migracji z Europy Wschodniej radykalnie wzrosła liczba osób, które w sferze publicznej posługują się językiem mniejszości: rosyjskim, ukraińskim lub (w mniejszym stopniu) białoruskim. O ile Białorusini w zdecydowanej większości posługują się rosyjskim³⁴ na poziomie rodzimych użytkowników³⁵ (*native speaker*), czego potwierdzeniem są w przeważającej części rosyjskojęzyczne grupy na Facebooku: *Беларусы ў Варшаве*³⁶ i *Белорусы в Польше*³⁷, o tyle językowe zwyczaje i preferencje migrantów ukraińskich są bardziej zróżnicowane. W przypadku wielu tych osób trauma wojenna spowodowała zmianę wyborów językowych (zjawisko określane jako zmiana języko-

³³ Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 31 lipca 2024 r.)*, <https://www.gov.pl/attachment/831fe2c9-ecbc-4c0b-a9d5-7380e82457ea> (14.10.2025).

³⁴ Język rosyjski w byłych republikach ZSRR (Kazachstanie, Ukrainie, Białorusi i in.) ma charakter wariantu funkcjonalnego, który różni się od standardowego języka rosyjskiego cechami leksykalnymi i fonetycznymi; Д. Шайбакова, *Является ли русский язык плюралистическим?* „Przegląd Wschodnioeuropejski” 2016, t. 7 (2), s. 259.

³⁵ O. Chmiel, P. Kaźmierkiewicz, K. Sauka, A. Kulesa (red.), *Migracje Białorusinów do Polski i Unii Europejskiej. Krajobraz po sierpniu 2020 r.*, CASE-Center for Social and Economic Research, Warszawa, s. 38. <https://ideas.repec.org/p/sec/belins/0003.html#download> (21.01.2026).

³⁶ „Беларусы ў Варшаве”, Facebook, <https://www.facebook.com/groups/239-997233307809> (10.09.2025).

³⁷ „Белорусы в Польше”, Facebook, <https://www.facebook.com/groups/95197-0198619803> (10.09.2025).

wa; ang. *language shift*): nastąpiło odrzucenie języka rosyjskiego jako symbolu państwa-agresora i przestawienie się na język ukraiński jako symbol tożsamości narodowej³⁸. Wołodymyr Kulyk przytacza dane statystyczne, które wskazują, że liczba obywateli Ukrainy, posługujących się w komunikacji codziennej językiem ukraińskim wzrosła z 48,3% w 2012 roku do 62,6% w 2022 roku, podczas gdy liczba użytkowników języka rosyjskiego spadła z 35,2% w tych samych latach do 15,8%³⁹. Z badania ankietowego, przeprowadzonego jesienią 2022 roku w grupie ukraińskich studentów (z których 85% deklaroowało język ukraiński jako ojczysty), wynika, że 65,7% respondentów uznało wzrost prestiżu języka ukraińskiego w czasie wojny. W przypadku rosyjskiego zaszły zmiany w odwrotnym kierunku: 77,3% respondentów stwierdziło, że w czasie wojny ich stosunek do języka rosyjskiego się pogorszył⁴⁰.

Istnieje też druga grupa Ukraińców, w tym imigrantów i uchodźców z Ukrainy, w której występuje dyglosja, tzn. przełączanie kodów między ukraińskim i rosyjskim w zależności od sytuacji komunikacyjnej. Olha Szewczuk-Kliuzewa tłumaczy obecność rosyjskiego złożoną naturą praktyk komunikacyjnych w rodzinie, gdzie więzi emocjonalne z obu językami utrzymują się niezależnie od zmieniających się ideologii⁴¹. Kulyk pisze o tendencji do używania ukraińskiego w przestrzeni publicznej, a rosyjskiego w życiu prywatnym⁴². Badacz ten powołuje się na badania ankietowe, w których ukraińscy respondenci wypowiadali się przeciw zakazowi używania języka rosyjskiego, uzasadniając swoje stanowisko praktycznymi trudnościami w posługiwaniu się ukraińskim w przeważająco rosyjskojęzycznej Ukrainie Wschodniej, a także tym, że język rosyjski od dłuższego czasu dominował w wielu środowiskach. Niektórzy respondenci wprost kwestionowali zasadność ukrajinizacji społeczeństwa, zwłaszcza jej charakter przymusowy.

W przypadku wielu Białorusinów i Ukraińców, w tym także tych, którzy zamieszkali w Polsce, narodowość nie określa języka komunikacji: deklarując tożsamość białoruską lub ukraińską, w komunika-

³⁸ V. Kulyk, *Language Shift in Time of War: the Abandonment of Russian in Ukraine*, „Post-Soviet Affairs” 2024, nr 40(3), s. 159–174;

³⁹ V. Kulyk, *Language Shift in Time of War...*, s. 166; O. Shevchuk-Kliuzheva, *Forced Migration and Family Language Policy: The Ukrainian Experience of Language*, „Cognitive Studies” 2024, nr 24, s. 1–14.

⁴⁰ L. Yaremko, P. Levchuk, *Language Consciousness and Ukrainian Students' Attitudes Towards the Ukrainian Language in a Time of War*, „Cognitive Studies” 2023, nr 23, s. 6 i n.

⁴¹ O. Shevchuk-Kliuzheva, *Forced Migration and Family...*, s. 13.

⁴² V. Kulyk, *Language Shift in Time of War...*, s. 170 i n.

cji prywatnej wielu z nich posługuje się językiem rosyjskim⁴³. Pawło Lewczuk zbadał używanie języka rosyjskiego w środowisku uchodźców wojennych z Ukrainy w Polsce w trzech grupach: w grupie osób, dla których pierwszym jest 1) język ukraiński (U), 2) język rosyjski (R), 3) obydwaj języki (UR)⁴⁴. Ankiety wykazały, że w drugiej grupie rosyjskim codziennie posługuje się 82,50% osób, w trzeciej grupie – 75,30%, a w pierwszej grupie – 18,20%.

Istnienie dość licznej grupy migrantów z Europy Wschodniej, którzy w komunikacji codziennej posługują się językiem rosyjskim, sprawia, że jest on słyszalny też w przestrzeni publicznej: na ulicach polskich miast, w sklepach, w transporcie itd. Pisze o tym dziennikarz Shaun Walker na łamach *The Guardian*:

Nawet gdy większość obywateli Rosji jest niemile widziana w Polsce, język rosyjski jest coraz częściej słyszany w kraju. Do tej pory Warszawa stała się prawdopodobnie najbardziej rosyjskojęzycznym miastem poza krajami, dawniej częścią Związku Radzieckiego. Rosyjscy mówcy są zdecydowanie najbardziej zauważalną mniejszością językową⁴⁵.

Podobnie wygląda sytuacja w krajach bałtyckich. Jeden z wpływowych litewskich dziennikarzy, Edmundas Jakilaitis, w 2025 roku opublikował w mediach społecznościowych post, w którym zwrócił uwagę na niebezpieczne, jego zdaniem, zjawisko – powszechność języka rosyjskiego w przestrzeni publicznej na Litwie, zwłaszcza w dużych miastach, które tłumaczy migracją ludności z krajów byłego ZSRR, przede wszystkim zarobkową⁴⁶.

⁴³ P. Levchuk, *Trójjęzyczność rosyjsko-ukraińsko-polska rosyjskojęzycznych Ukraińców mieszkających w Polsce*, „Przegląd Rusycystyczny” 2018, nr 2 (162), s. 210.

⁴⁴ Tegoż, *Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w Polsce*, Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, Warszawa, s. 75.

⁴⁵ S. Walker, „Warsaw Feels Like a Mini Soviet Union:” *How Russian is Gaining Ground in Poland’s Capital*, „The Guardian”, 11.08.2023, <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/10/warsaw-mini-soviet-union-russian-poland-capital-exiles> (23.07.2025). Oryginał: „But even as most Russian citizens are unwelcome in Poland, the Russian language is heard ever more frequently in the country. By now, Warsaw has become probably the most Russian-speaking city outside the countries formerly part of the Soviet Union. [...] Russian speakers are by far the most noticeable linguistic minority”.

⁴⁶ Д. Кишиневский, „Не будьте рабами, требуйте говорить по-литовски!” *В Литве ожидают „засилье” русского языка в Вильнюсе*, Радио Свобода, <https://www.svoboda.org/amp/ne-budte-rabami-trebuyte-govorit-po-litovskiy-litve-obsuzhdayut-zasile-russkogo-yazyka-v-vilnyuse/33481991.html> (23.07.2025).

Języki mniejszości są używane w trzech sferach: prywatnej, publicznej i zawodowej, które szczegółowo zostały opisane przez Pawła Lewczuka⁴⁷. Wielojęzyczność migrantów znajduje wyraz w tym, że w zależności od interlokutora i sytuacji komunikacyjnej posługują się oni na przemian jednym z trzech języków: polskim, rosyjskim lub ukraińskim, choć w grupach osób, dla których pierwszym jest język rosyjski lub rosyjski i ukraiński, dominuje rosyjski, którego używa ponad 40% osób (tylko 15,7% w grupie osób, dla których pierwszym jest ukraiński).

Z inną sytuacją mamy do czynienia w komunikacji zawodowej. Mimo że, jak pisze Lewczuk, mogłoby się wydawać, iż językiem dominującym powinien być język kraju osiedlenia się, czyli polski, Ukraińcy, którzy od dawna są na polskim rynku pracy, wytworzyli pewnego rodzaju „getto językowe”, w którym językami komunikacji są najczęściej ukraiński i rosyjski⁴⁸. W tej sferze dominuje ukraiński, w tym w grupie osób, dla których pierwszym językiem jest rosyjski.

Fakt, że ukraińscy migranci w Polsce często biegle posługują się językiem rosyjskim, czyni ich bardziej konkurencyjnymi niż Polaków na rynku pracy w sektorach, wymagających znajomości języka rosyjskiego, co zdaniem niektórych badaczy powoduje dalszy spadek atrakcyjności studiów rosyjskojęzycznych⁴⁹.

W sferze publicznej, czyli w komunikacji poza domem, pracą i urzędami, o wyborze języka decyduje miejsce interakcji oraz osoba interlokutora. Najczęściej jest używany język ukraiński, drugim pod względem jest język polski, a trzecim rosyjski. Komentując tę sytuację, Lewczuk pisze: „Dość istotna jest też najsłabsza pozycja języka rosyjskiego w sferze publicznej, choć często jest słyszalny, szczególnie w dużych miastach, ale tylko jako język komunikacji z kimś bliższym — w sferze publicznej staje się językiem mającym słabą moc”⁵⁰.

Komunikacja publiczna w środowisku mniejszości narodowych i etnicznych w dużym stopniu jest zapośredniczona przez media. Jednym z najczęściej używanych kanałów takiej komunikacji są portale społecznościowe w internecie, opisane w publikacji Juri-ja Sieriebrianskiego⁵¹. Jedne grupy preferują język ukraiński, jak

⁴⁷ P. Levchuk, *Wielojęzyczność migrantów wojennych...*, s. 101 i n.

⁴⁸ Tamże, s. 105.

⁴⁹ M. Głuszkowski, G. Koneczniak, D. Paško-Koneczniak, *Contemporary Challenges of Teaching Russian at Universities in Poland*, „Slavistična revija” 2024, nr 72 (3), s. 309.

⁵⁰ P. Levchuk, *Wielojęzyczność migrantów wojennych...*, s. 108.

⁵¹ Y. Serebriansky, *Language Distinctions in Russophone Groups of the Polish Segment of Facebook*, „Przegląd Wschodnioeuropejski” 2024, t. 16, nr 1, s. 352–363.

pr. *Українці в Ольштині*⁵², a inne język rosyjski, jak na przykład *Робота в Гданьске*⁵³. Oczywiście bez ograniczeń istnieje dostęp do źródeł internetowych, pochodzących z Europy Wschodniej.

Dziennikarstwo tradycyjne, w szczególności prasa, ma dziś znikome znaczenie. W latach 1957–1965 w Łodzi był wydawany „Русский голос” — oficjalne czasopismo mniejszości rosyjskiej, poświęcone historii, kulturze i aktualnym problemom Rosjan w Polsce, a w mniej odległej przeszłości, w latach 1991–2022 — „Русский курьер Варшавы”. Wydawca RKW prowadził również portale: www.rosjanie.pl i www.warsaw.ru, ale obie strony są już nieaktywne, podobnie jak strona czasopisma. Obecnie w Polsce wydawane jest jedno czasopismo w języku rosyjskim — kwartalnik „Европа.RU”⁵⁴, początkowo ukazujący się jako miesięcznik. Czasopismo od 2003 roku wydawane jest przy współpracy ze stowarzyszeniem Russkij Dom. Istnieje też wersja internetowa czasopisma⁵⁵. „Европа.RU” ma profil społeczno-kulturalny, ale zamieszcza także krótkie fotoreportaże, teksty o literaturze.

Ponadto w 2009 roku nakładem olsztyńskiego stowarzyszenia Mała Rosja wydano kilka numerów czasopisma „Соседи”, którego problematyka dotyczyła obecności (aktualnej i historycznej) Rosjan w Polsce i Polaków w Rosji w obwodzie kaliningradzkim.

2.3. SPECJALIŚCI

Poza mniejszościami narodowymi i etnicznymi języków obcych używają też specjaliści — w sferze nauczania i badań, a także w sferze wydawniczej i reklamowej⁵⁶. Badanie ankietowe przeprowadzone po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji w Ukrainie pozwoliło na szczegółowy opis aktualnych problemów dydaktyki rusycystycznej⁵⁷.

⁵² „Українці в Ольштині”, Facebook, <https://www.facebook.com/groups/1896-84308197962> (11.09.2025).

⁵³ „Робота в Гданьске”, Facebook, <https://www.facebook.com/groups/73359544-46477173> (11.09.2025).

⁵⁴ Strona czasopisma „Европа.RU”, <https://europaru.wordpress.com/> (10.09.2025).

⁵⁵ <https://europaru.wordpress.com> (11.09.2025).

⁵⁶ W. Kajtoch, R. Kuś, *Status, nauczanie i wykorzystywanie w mediach języków mniejszościowych i obcych we współczesnej Polsce*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2011, nr 54 (3–4), s. 197 i n.

⁵⁷ M. Głuszkowski, G. Konecniak, D. Paśko-Konecniak, *Contemporary Challenges...*

Zauważalny jest spadek zainteresowania studiami na kierunku „filologia rosyjska” w całym kraju, niezależnie od położenia geograficznego uniwersytetu. Jeszcze 20 lat temu roczniki na studiach pierwszego stopnia liczyły ponad 100 osób, obecnie ta liczba przekracza 30 osób⁵⁸ (zob. tab. 1). Niska liczba zgłoszeń na te studia spowodowała, że na kilku uczelniach wyższych (UWM w Olsztynie, UJK w Kielcach, KUL w Lublinie, Uniwersytecie w Siedlcach) kierunek studiów „filologia rosyjska” zamknięto wraz z likwidacją prowadzącej go jednostki.

Tabela 1. Przybliżone dane o rekrutacji na kierunek „filologia rosyjska” i pokrewne kierunki w 2025 roku⁵⁹

Uniwersytet	1. stopień	2. stopień
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu		
filologia rosyjska	46	b.d.
filologia rosyjsko-ukraińska	16	b.d.
filologia rosyjsko-angielska	28	b.d.
Uniwersytet Warszawski	70	10
Uniwersytet Jagielloński	35	14
Uniwersytet Gdański		
filologia rosyjska	25	13
rosjoznawstwo	25	b.d.
Uniwersytet Wrocławski	40	15
Uniwersytet Szczeciński	25	12
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu		
filologia rosyjska	10	0
lingwistyka stosowana z komponentem rosyjskim (rosyjsko-czeska, rosyjsko-hispańska lub rosyjsko-albańska)	9	0
kultura Słowian — sp. język rosyjski	6	0
Uniwersytet Rzeszowski	0	16
Uniwersytet Zielonogórski	0	0
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej	0	11
Uniwersytet w Białymstoku	0	0

Trendy spadkowe w tej sferze tłumaczy się kilkoma przyczynami: przede wszystkim inwazją Rosji na Ukrainę i negatywnym wizerun-

⁵⁸ O sytuacji filologii rosyjskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim zob. artykuł: M. Haładaj, *Wszystko przez wojnę. „Rosyjskim” kierunkom na UJ-ocie grozi zamknięcie?* <https://glos24.pl/wszystko-przez-wojne-rosyjskim-kierunkom-na-uj-ocie-grozi-zamkniecie/> (10.09.2025).

⁵⁹ Opracowanie własne na podstawie informacji pozyskanych od pracowników poszczególnych jednostek. Dane odnoszą się do zgłoszeń we wrześniu 2025 i mogą różnić się od liczby osób, które podjęły studia w październiku.

kiem Rosji oraz języka rosyjskiego w Polsce, ale także kurczeniem się rynku pracy (czyli rynkowego zapotrzebowania na język rosyjski), brakiem możliwości wyjazdów do Rosji, większą atrakcyjnością innych języków, zwłaszcza angielskiego.

Język i kultura rosyjska są także przedmiotem badań naukowych. Na większości polskich uniwersytetów istnieją jednostki, zajmujące się nauczaniem i badaniem w tym zakresie, są realizowane projekty naukowe, organizowane konferencje i panele dyskusyjne. W latach 2011–2023 w ramach konkursu OPUS⁶⁰ panelu HS2 Narodowego Centrum Nauki zrealizowano 15 projektów badawczych, zawierających w opisach słowa kluczowe *Rosja* i *rosyjski* (zob. tab. 2).

Tabela 2. Wykaz projektów badawczych, zrealizowanych w ramach programu OPUS Narodowego Centrum Nauki w latach 2011–2023

Tytuł projektu	Rok przyznania grantu	Kierownik	Miejsce realizacji
Dokumentacja rosyjskiej gwary staroobrzędowców w północno-wschodniej Polsce — internetowa baza danych	2011	2011–2013 — dr hab. Stefan Grzybowski; 2013–2015 — prof. dr hab. Michał Głuszkowski	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
„Dzieci Hagar” — literackie wizerunki Romów / Sinti / Cyganów. Studia imagologiczne (na materiale literatury polskiej i rosyjskiej)	2011	dr Anna Sobieska	Instytut Badań Literackich PAN
Wojna i pokój. Historia i twórczości Andreia Makine’a	2011	dr Agnieszka Duffy	Uniwersytet Wrocławski
Semiotyczna mapa kultury rosyjskiej: kluczowe koncepty i kategorie. Systemowe opracowanie wraz z przygotowaniem do druku monografii naukowej	2011	dr hab. Jakub Sadowski	Uniwersytet Papieński Jana Pawła II w Krakowie
Sowietyzacja języka Niemców rosyjskich w latach 20. i 30. XX wieku	2012	prof. dr hab. Jolanta Mędelska-Guz	Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Piąty tom Collected Works of Bronisław Piłsudski (CWBP-5): Materials for the Study of the Nivhgu Language and Folklore	2012	prof. dr hab. Alfred Majewicz	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Monografia twórczości Jana Henryka Rosena (1891–1982) wraz z katalogiem dzieł	2012	dr Joanna Wolańska	Collegium Artium

⁶⁰ Pojedyncze projekty realizowano także w ramach programów Preludium i Etiuda.

Właściwości składniowe czasowników jako baza ich zintegrowanego opisu leksykograficznego (w perspektywie konfrontatywnej polsko-bułgarsko-rosyjskiej)	2013	prof. dr hab. Małgorzata Korytkowska	Instytut Sławiastyki PAN
Spuścizna i pamięć. Strategie przekazu i utrwalania kultury w I połowie XIX w. na przykładzie archiwum Rosy Marii i Davida Assingów w zbiorach Varnhagena w Krakowie	2014	dr Paweł Zarychta	Uniwersytet Jagielloński
Przełączanie kodów w warunkach polsko-rosyjskiego bilingwizmu w polskiej wyspie językowej na Syberii	2017	prof. dr hab. Michał Głuszkowski	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Polskie wzorce literackie i kulturowe w Rosji na przełomie XVII i XVIII wieku: przypadek Stefana Jaworskiego	2017	dr hab. Jakub Niedźwiedź	Uniwersytet Jagielloński
Saficki modernizm w twórczości pisarek z obszarów Imperium Rosyjskiego (literatura polska, rosyjska i ukraińska)	2020	dr Anna Dżabagina	Uniwersytet Warszawski
Idealistki, romantyczki, muzy. Rosyjskie katolicki w kulturze dziewiętnastowiecznej Europy	2021	dr hab. Urszula Małgorzata Cierniak	Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie
Dziedzictwo George'a Orwella: postkomunistyczna dystopia w Rosji, Ukrainie i Białorusi	2022	prof. dr hab. Boris Lanin	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Litwa i Litwini w Wielkim Księstwie Poznańskim w latach 1831–1914	2023	prof. dr hab. Radosław Okulicz-Kazaryn	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Rosyjski jest także językiem publikacji specjalistycznych w czasopiśmie branżowych — dane z lat 2008–2010 zostały przytoczone przez Wojciecha Kajtosia i Rafała Kusia⁶¹. Podobnie jak w innych sferach występuje tu tendencja spadkowa, na co wskazuje analiza czterech czasopism naukowych poświęconych problematyce rusycystycznej lub wschodniosłowiańskiej w okresie pięciu lat.

Tabela 3. Liczba publikacji w języku rosyjskim w wybranych czasopismach naukowych

Tytuł czasopisma	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Przegląd Rusycystyczny	31	22	27	26	19	10
Przegląd Wschodnioeuropejski	31	32	10	5	3	2
Slavia Orientalis	15	15	14	12	6	4
Studia Rossica Gedanensia	16	10	9	4	4	2
Razem	90	79	60	47	32	18

⁶¹ W. Kajtoch, R. Kuś, *Status, nauczanie i wykorzystywanie w mediach...*, s. 210.

Jak widzimy, sumaryczna liczba opublikowanych w języku rosyjskim artykułów w ciągu pięciu lat zmniejszyła się pięciokrotnie, co głównie tłumaczy się zawieszeniem współpracy naukowej polskich instytucji naukowych z badaczami, reprezentującymi państwowe ośrodki akademickie w Rosji.

2.4. OGÓŁE SPOŁECZEŃSTWA

Zmniejszająca się rola ruszczyzny w szkolnictwie wpływa na ogólne osłabienie znajomości tego języka w polskim społeczeństwie. Jeszcze w 2011 roku w Polskim Radiu 24 w programie *Moda na rosyjski* można było usłyszeć: „Młodzi zaczynają naukę od podstaw, a starsi wracają do niej po latach – coraz więcej Polaków uczy się rosyjskiego⁶²”. Według opublikowanego w 2012 roku raportu Eurobarometru umiejętność komunikacji w języku rosyjskim deklarowało 18% Polaków (przy średniej 5% w Unii Europejskiej), a według najnowszej edycji tego badania z końca 2023 roku jest to już zaledwie 5% (3% w Unii Europejskiej)⁶³.

Najbardziej dostępnym źródłem informacji w języku rosyjskim dla obywateli polskich jest internet, który daje możliwość korzystania z wyszukiwarek, portali, witryn, serwisów, aplikacji, platform, forów itd. niezależnie od kraju ich pochodzenia, w tym takich, które powstały w Europie Wschodniej. Aktywność korzystania z tych źródeł różni się w zależności od kompetencji, zainteresowań i poziomu znajomości języka.

Internet stał się także platformą publicznych debat na temat języka rosyjskiego. Tak np. dyskusja na platformie czasopisma „Forum Akademickie”⁶⁴ dotyczy odrębności języka ukraińskiego na tle innych języków narodowych oraz kwestii istnienia w przeszłości wspólnego języka „ogólnoruskiego”, z którego wywodzi zarówno ukraiński, jak i rosyjski.

⁶² *Moda na rosyjski*, Jedyńka Polskie Radio, <https://jedyńka.polskieradio.pl/artykul/442694,Moda-na-rosyjski> (11.09.2025).

⁶³ Zob. A. Pawłowski, *Pejzaż językowy Polski współczesnej: powrót do przyszłości?*, „Poradnik Językowy” 2019, nr 10 (769), s. 17; Eurobarometr 2024, *Europejczycy i ich języki*, <https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=92669> (03.09.2025).

⁶⁴ N. Gergało-Dąbek, *Mit o jedności języków – komentarz badaczki z UMCS*, „Forum Akademickie”, 18.03.2022, <https://forumakademickie.pl/mit-o-jednosci-jezykow-komentarz-badaczki-z-umcs> (03.09.2025).

Forum na platformie Gazeta.pl (2022)⁶⁵ dotyczy tego, czy i w jakim zakresie rosyjski powinien być nauczany w szkołach średnich w Polsce, a także czy istnieje na niego funkcjonalne zapotrzebowanie. Zdania internautów się różnią. Część z nich uważa, że język rosyjski w dzisiejszej Polsce, zwłaszcza po inwazji na Ukrainę, stał się zupełnie bezużyteczny, choć inna, nie mniej liczna grupa sądzi, że znajomość tego języka daje pewne korzyści, na przykład w turystyce i hotelarstwie, gdyż nie wszyscy przybysze z krajów Europy Wschodniej znają angielski. Spośród innych sfer, w którym język rosyjski okazuje się przydatny, wymieniana jest literatura specjalistyczna, na przykład szachowa, a także wywiad. Internauci uważają, że znajomość rosyjskiego ułatwia rozumienie innych języków słowiańskich, takich jak ukraiński, serbski lub bułgarski. Wyrażany jest też pogląd, że ponieważ obecnie rosyjski nie jest popularny, jego znajomość może się okazać atutem w przyszłości.

Internauci omawiają też obecną sytuację językową w Polsce, związaną z masową migracją uchodźców wojennych z Ukrainy. Jeden z uczestników forum uważa, że „teraz, przy napływie Ukraińców, którzy używają również rosyjskiego, chyba stanie się bardziej popularny”. Internautka, która przedstawia się jako g.r.uuu, rozważa zróżnicowanie w środowisku migrantów pod względem językowym. Jej zdaniem ci, którzy mówią po ukraińsku, reprezentują biedniejszych mieszkańców wiejskich z terenów Ukrainy Zachodniej, podczas gdy mówiący po rosyjsku to mieszkańcy dużych miast. O tej drugiej grupie kobieta wypowiada się negatywnie: „Poznałam ukraińskich nacjonalistów mówiących po rosyjsku i to takich hardcore, w klimatach wręcz neonazi i Ukraina tylko dla białych Ukraińców”. Inni uczestnicy forum zaznaczają, że język rosyjski jest dość szeroko używany w krajach bałtyckich.

W artykule ukraińskiej artystki Anastazji Pugaczowej na platformie Fundacji EMIC⁶⁶ przytoczono wypowiedzi imigrantów, dla których pierwszym językiem jest rosyjski: z jednej strony, stanowi on ważny element ich osobowości i tożsamości, jednak z drugiej strony, w kontekście rosyjskiej inwazji na Ukrainę, wiąże się ze wstydem i autocenzurą.

Polacy, oczywiście, mają też dostęp do rosyjskojęzycznych tytułów prasowych, o których była mowa w rozdziale 2.2. Jeśli chodzi o tele-

⁶⁵ *Język rosyjski w szkołach (średnich)*, forum Gazeta.pl, https://forum.gazeta.pl/forum/w,567,174052428,174052428,Jezyk_rosyjski_w_szkolach_srednich_.html (21.09.2025).

⁶⁶ A. Pugachova, *Język do zapomnienia, czyli inna perspektywa na język rosyjski*, <https://emic.com.pl/aktualnosci/jezyk-do-zapomnienia-czyli-inna-perspektywa-na-jezyk-rosyjski> (21.09.2025).

wizję, platforma telewizji satelitarnej Polsat Box ma w swojej ofercie kanał informacyjny Freedom TV, produkowany w Ukrainie, ale realizowany w języku rosyjskim. Stacja posiada też portal informacyjny w internecie⁶⁷ z możliwością oglądania programów na żywo.

Rozgłośnia Radio Poland nadaje programy informacyjne i publicystyczne w sześciu językach, jednym z których jest rosyjski. Mimo napięć politycznych w Rosji wciąż działają polskie organizacje naukowo-kulturalne, np. Instytut Polski w Moskwie, a w Polsce – rosyjskie, z których najbardziej znaną jest Rosyjski Dom, mający swoje oddziały w Warszawie i Gdańsku⁶⁸. Jak zauważa dyrektorka placówki Aleksandra Gołubowa, przedsięwzięcia społeczno-kulturalne nie są obecnie szeroko reklamowane i mają charakter zamknięty⁶⁹, ale osoby zainteresowane mogą dotrzeć do potrzebnych im informacji, a także brać udział w zróżnicowanej ofercie kursów języka rosyjskiego⁷⁰. Wokół działalności placówki pojawiło się wiele kontrowersji, związanych m.in. z przekazem propagandowym towarzyszącym organizowanym tam imprezom⁷¹.

Nie ma badań na temat czytelnictwa literatury w języku rosyjskim. Można jednak przypuszczać, że w pewnym stopniu i ten kanał pozyskiwania informacji w tym języku istnieje, dzięki działalności księgarni internetowych, takich jak www.knigi.pl. W ofercie księgarni są książki (klasyka rosyjska, literatura współczesna, pozycje z literatury zagranicznej przetłumaczone na język rosyjski, słowniki, albumy), czasopisma, audiobooki, płyty DVD, gry. Księgarnia rosyjska w Warszawie poza książkami oferuje też inne usługi, na przykład tłumaczeniowe⁷². Istnieje też możliwość zakupu płyt winylowych oraz CD wykonawców rosyjskich w sklepach

⁶⁷ Strona internetowa kanału telewizyjnego Freedom, <https://uatv.ua/live> (11.09.2025).

⁶⁸ Strona internetowa Rosyjskiego Ośrodka Nauki i Kultury – Rosyjski Dom w Warszawie, <https://ronik.org.pl/index.php> (11.09.2025).

⁶⁹ Aleksandra Gołubowa, *dyrektor Rosyjskiego Domu*, w odcinku podcastu „Oblicza Rosyjskiego Domu”, YouTube, 24.07.2025, <https://www.youtube.com/watch?v=6b3g4b8yX3w> (11.09.2025).

⁷⁰ Oferta kursów języka rosyjskiego na stronie RONiK, <https://ronik.org.pl/jezyk-rosyjski/> (11.09.2025).

⁷¹ P. Głuchowski, *Nie ma komu kłamać w Domu. Czy Rosjanie zamknęli warszawski RONiK*, „Duży Format”, 26.01.2026, <https://wyborcza.pl/duzyformat/7,127290,32547067,nie-ma-komu-klamac-w-domu-czy-rosjanie-zamkneli-warszawski.html> (11.09.2025).

⁷² Księgarnia Rosyjska w Warszawie, <https://www.jezykrosyjski.com.pl/dodatkowe-uslugi/ksiegarnia-rosyjska-w-warszawie> (11.09.2025).

internetowych, takich jak www.merchbar.com z siedzibą w San Francisco w Kalifornii.

Powyższy przegląd nie uwzględnia wszystkich źródeł literatury i mediów w języku rosyjskim, ale pozwala na zobrazowanie ich zakresu i różnorodności. Dzięki szerokiej ofercie internetowej i dostępności materiałów w serwisach online, osoby zainteresowane treściami rosyjskojęzycznymi bez trudu do nich dotrą.

ZAKOŃCZENIE

Zmiany sytuacji języka rosyjskiego w Polsce można podzielić na kilka kategorii w zależności od ich natury oraz grupy społecznej lub narodowej, którą obejmują, jednak we wszystkich przypadkach są to tendencje związane ze zmniejszaniem funkcjonalnego znaczenia ruszczyzny. Pierwsza grupa to mieszkańcy Polski bez rosyjskich korzeni lub pochodzenia imigranckiego. W niej język rosyjski miał duże znaczenie w II połowie XX wieku jako pierwszy, a często jedyny język obcy, poznawany w toku edukacji — i choć opanowywany był na różnych poziomach, ogół społeczeństwa znał go przynajmniej pasywnie. Jednak w wyniku postępujących zmian od trzydziestu pięciu lat w kolejnych pokoleniach rola i poziom znajomości ruszczyzny spadają.

Druga grupa to mniejszość rosyjska w Polsce, do której zaliczamy także posiadających rosyjskie korzenie, ale rzadko jednoznacznie deklarujących rosyjską tożsamość staroobrzędowców. Język w wariacie literackim lub gwarowym zachowywany jest głównie ze względów tożsamościowych, choć w niektórych przypadkach służy także jako narzędzie komunikacji.

Najliczniejsza jest grupa trzecia, którą tworzą przybysze z byłego ZSRR: zarówno imigranci zarobkowi z krajów poradzieckich, jak i uchodźcy wojenni z Ukrainy oraz imigranci polityczni z Białorusi. Nie jest to społeczność jednorodna, bo o ile wśród Ukraińców występuje tendencja do odwrotu od ruszczyzny na rzecz ich języka narodowego, o tyle w pozostałych grupach etnicznych język rosyjski ma wciąż mocną pozycję.

Zmiany postaw ukraińskich imigrantów wynikają z trwającej wojny i spowodowanej przez nią niechęci nie tylko do rosyjskiego państwa, ale również do wytworów kultury i języka. Podobne czynniki obejmują także polskie społeczeństwo, dlatego wszelkie prognozy na

temat przyszłych losów języka rosyjskiego w Polsce muszą być prowadzone w odniesieniu do sytuacji politycznej.

REFERENCES

- “Aleksandra Gołubowa, dyrektor Rosyjskiego Domu, w odcinku podcastu ‘Oblicza Rosyjskiego Domu’.” *YouTube*, 24.07.2025, <<https://www.youtube.com/watch?v=6b3g4b8yX3w>>.
- Chmiel, Oskar, Kaźmierkiewicz, Piotr, Sauka, Karalina, Kulesa, Agnieszka (eds.). *Migracje Białorusinów do Polski i Unii Europejskiej. Krajobraz po sierpniu 2020 r.* Warszawa: CASE-Center for Social and Economic Research, 2021, <<https://ideas.repec.org/p/sec/belins/0003.html#download>>.
- Cieciela, Paweł, Góralczyk, Arkadiusz, Gudaszewski, Grzegorz, Pasek, Zbigniew, *Wyznania religijne w Polsce w latach 2019–2021*, Warszawa: Główny Urząd Statystyczny, 2022, <https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5500/5/3/1/wyznania_religijne_w_polsce_w_latach_2019-2021.pdf>.
- Ćwiek-Świńska, Joanna. “Polskie szkoły rezygnują z nauczania języka rosyjskiego.” *Rzeczpospolita*, 29 Feb. 2024, <<https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art39915041-polskie-szkoly-rezygnuja-z-nauczania-jezyka-rosyjskiego>>.
- Eurobarometr, *Europejczycy i ich języki*, 2024, <<https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=92669>>.
- Figarski Wojciech. “Glottodydaktyka rusycystyczna w Polsce — tradycje i współczesność.” Lukszyn, Jurij (ed.). *Publikacja jubileuszowa III. Lingwistyka stosowana — języki specjalistyczne — dyskurs zawodowy*. Warszawa: Wydawnictwo Katedry Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego, 2010: 69–106.
- Figarski, Wojciech. “Język rosyjski w Polsce — fakty i mity.” *Przegląd Rusycystyczny*, 2024, no. 1: 84–97.
- Gergało-Dąbek, Nadia. “Mit o jedności języków — komentarz badaczki z UMCS.” *Forum Akademickie*, 18.03.2022, <<https://forumakademickie.pl/mit-o-jednosci-jezykow-komentarz-badaczki-z-umcs>>.
- Główny Urząd Statystyczny. *Tablice z ostatecznymi danymi w zakresie przynależności narodowo-etnicznej, języka używanego w domu oraz przynależności do wyznania religijnego*, <<https://stat.gov.pl/spisy-powszechne/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/tablice-z-ostatecznymi-danymi-w-zakresie-przynaloznoscinarodowo-etnicznej-jezyka-uzywanego-w-domu-oraz-przynaloznoscido-wyznania-religijnego,10,1.html>>.
- Gluchowski, Piotr. “Nie ma komu kłamać w Domu. Czy Rosjanie zamknęli warszawski RONiK.” *Duży Format*, 26.01.2026, <<https://wyborcza.pl/duzyformat/7,127290,32547067,nie-ma-komu-klamac-w-domu-czy-rosjanie-zamkneli-warszawski.html>>.
- Głuszkowski, Michał, Konecniak, Grzegorz, and Paśko-Konecniak, Dorota. “Contemporary Challenges of Teaching Russian at Universities in Poland.” *Slavistična revija*, 2024, vol. 72, no. 3: 307–320.
- Głuszkowski, Michał. *Socjologiczne i psychologiczne uwarunkowania dwujęzyczności staroobrzędowców regionu suwalsko-augustowskiego*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2011.

- Grabias, Stanisław. *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2003.
- Grupa-Dolińska, Magdalena. “Zachowane elementy dialektalne we frazeologii rosyjskiej gwary staroobrzędowców regionu suwalsko-augustowskiego.” *Prace Językoznawcze*, 2022, vol. 24, no. 2: 47–60.
- Haładyj, Mirosław. “Wszystko przez wojnę. ‘Rosyjskim’ kierunkom na UJ-ocie grozi zamknięcie?” <<https://glos24.pl/wszystko-przez-wojne-rosyjskim-kierunkom-na-uj-ocie-grozi-zamkniecie?>>.
- Haugen, Einar. *The Ecology of Language. Essays by Einar E. Haugen*. Dil, Anwar (ed.). Stanford: Stanford University Press, 1972.
- Jurek, Anna. “Języki obce dawniej i dziś. Cz. II. Z historii nauczania języków obcych w Polsce — od okresu Polski Ludowej.” *Języki Obce w Szkole*, 2007, no. 2: 3–17.
- Kajtoch, Wojciech. Kuś, Rafał. “Status, nauczanie i wykorzystywanie w mediach języków mniejszościowych i obcych we współczesnej Polsce.” *Zeszyty Prasoznawcze*, 2011, vol. 54 (3–4): 197–212.
- Karolczuk, Marzanna. *Nauczanie języka rosyjskiego jako drugiego języka obcego z perspektywy edukacji międzykulturowej*. Białystok: Prymat, 2016.
- Kiklewicz, Aleksander. “Warianty języka: próba systematyzacji.” *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, 2009, vol. 65: 67–86.
- Komorowska, Hanna (ed.). *Kształcenie językowe w Polsce. 60 lat czasopisma Języki Obce w Szkole*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, 2017.
- Komorowska, Hanna. “Kształcenie nauczycieli języków w obcych w Polsce — osiągnięcia i trudności.” Aleksandrowicz-Pędich, Lucyna, Komorowska, Hanna (eds.). *Kształcenie nauczycieli języków obcych w Polsce. Narodziny systemu. Przykłady funkcjonowania. Potrzeby*. Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 1999: 9–21.
- Kulyk, Volodymyr. “Language Shift in Time of War: the Abandonment of Russian in Ukraine.” *Post-Soviet Affairs*, 2024, vol. 40, no. 3: 159–174.
- Levchuk, Pavlo. “Trójjęzyczność rosyjsko-ukraińsko-polska rosyjskojęzycznych Ukraińców mieszkających w Polsce.” *Przegląd Rusycystyczny*, 2018, no. 2(162): 208–218.
- Levchuk, Pavlo. *Wielojęzyczność migrantów wojennych z Ukrainy w Polsce*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 2024.
- Masłoń, Krzysztof. “Buratino, won!” *Do Rzeczy*, no. 17–18, 24 Apr. 2022, <<https://dorzeczy.pl/opinie/292657/maslon-buratino-won.html>>.
- Opólska-Danecka, Oktawia. “Nauczanie języka rosyjskiego w szkołach polskich od r. 1945 do chwili obecnej.” *Język Rosyjski*, 1954, no. 6 (34): 7–11.
- Ożóg, Kazimierz. *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*. Rzeszów: Stowarzyszenie Literacko-Artystyczne „Fraza”, 2001.
- Pawłowski, Adam. “Język w konstytucjach wybranych państw europejskich.” *Poradnik Językowy*, 2004, no. 4: 10–25.
- Pawłowski, Adam. “Pejzaż językowy Polski współczesnej: powrót do przeszłości?” *Poradnik Językowy*, 2019, no. 10(769), <<https://doi.org/10.33896/porj.2019.8.1>>.
- Pawłowski, Adam. “The Linguistic Landscape of Modern Poland: A Return to the Future?” Schoonheim, Tanneke, Van Hoorde, Johan (eds.). *Language Variation: A Factor of Increasing Complexity and a Challenge for Language Policy Within Europe: Contributions to the EFNIL Conference 2018 in Amsterdam*. Budapest: Research Institute for Linguistics, Hungarian Academy of Sciences, 2019: 159–183.

JEZYK ROSYJSKI W POLSCE...

- Pugachova, Anastasiia. “Język do zapomnienia, czyli inna perspektywa na język rosyjski,” <<https://emic.com.pl/aktualnosci/jezyk-do-zapomnienia-czyli-inna-perspektywa-na-jezyk-rosyjski>>.
- Sarnowski, Michał. “Ideologizacja polskich podręczników do nauki języka rosyjskiego — próba rekonesansu.” Kamińska-Szmaj, Irena, Piekot, Tomasz, and Poprawa, Marcin (eds.). *Ideologie w słowach i obrazach*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008: 193–205.
- Serebriansky, Yuriy. “Language Distinctions in Russophone Groups of the Polish Segment of Facebook.” *Przegląd Wschodnioeuropejski*, 2024, vol. 16, no. 1: 352–363.
- Shevchuk-Kliuzheva, Olha. “Forced Migration and Family Language Policy: The Ukrainian Experience of Language.” *Cognitive Studies*, 2024, vol. 24: 1–14.
- Tilles, Daniel. “Only 2% of Poles view Russia favourably, lowest of any country in global study.” <<https://notesfrompoland.com/2022/06/22/only-2-of-poles-view-russia-favourably-lowest-of-any-country-in-global-study/>>.
- UAM 2019. Olimpiada języka rosyjskiego — komunikat, <<https://ifw.amu.edu.pl/olimpiada-jezyka-rosyjskiego-2/>>.
- Urząd do Spraw Cudzoziemców. *Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 31 lipca 2024 r.)*, <<https://www.gov.pl/attachment/831fe2c9-ecbc-4c06-a9d5-7380e82457ea>>.
- Walker, Shaun. “‘Warsaw Feels like a Mini Soviet Union’: How Russian is Gaining Ground in Poland’s Capital.” *The Guardian*, 11.08.2023, <<https://www.theguardian.com/world/2023/jun/10/warsaw-mini-soviet-union-russian-poland-capital-exiles>>.
- Yaremko, Liliya, Levchuk, Pavlo. “Language consciousness and Ukrainian students’ attitudes towards the Ukrainian language in a time of war.” *Cognitive Studies*, 2023, vol. 23: 1–12, <<https://doi.org/10.11649/cs.2922>>.
- Zajac, Halina. *Ewolucja teorii nauczania języka rosyjskiego w szkole polskiej w latach 1950–2000*. Cz. I: *metody glottodydaktyczne*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2008.
- Гжибовский, Стефан, Глушковский, Михал. “Диглоссия и сферы употребления польского языка и русского говора в общине старообрядцев сувальско-августовского региона (Польша).” Касаткин, Леонид (ed.). *Русские старообрядцы. Язык. Литература. История*. Москва: Языки Славянской Культуры, 2013: 379–389.
- Кишиневский, Денис. “‘Не будьте рабами, требуйте говорить по-литовски!’ В Литве обсуждают ‘засилье’ русского языка в Вильнюсе.” *Радио Свобода*, <<https://www.svoboda.org/amp/ne-budte-rabami-trebuyte-govorit-po-litovsk-i-v-litve-obsuzhdayut-zasi-le-rus-skogo-yazyka-v-vilnyuse/33481991.html>>.
- Мечковская, Нина. *Социальная лингвистика*. Москва: Аспект Пресс, 1996.
- Шайбакова, Дамина. “Является ли русский язык плюралистическим?” *Przegląd Wschodnioeuropejski*, 2016, vol. 7, no. 2: 257–268.

ONLINE RESOURCES

- “Język rosyjski w szkołach (średnich).” *forum Gazeta.pl*, <https://forum.gazeta.pl/forum/w,567,174052428,174052428,Jezyk_rosyjski_w_szkolach_srednich_.html>.

MICHAŁ GŁUSZKOWSKI, ALEKSANDER KIKLEWICZ

Księgarnia Rosyjska w Warszawie, <<https://www.jezykrosyjski.com.pl/dodatkowe-uslugi/ksiegarnia-rosyjska-w-warszawie>>.

Oferta kursów języka rosyjskiego na stronie RONiK, <<https://ronik.org.pl/jezyk-rosyjski/>>.

Portal rządowy “Migracje.gov.pl”, <<https://migracje.gov.pl>>.

Strona czasopisma „Европа.RU”, <<https://europaru.wordpress.com/>>.

Strona internetowa kanału telewizyjnego Freedom, <<https://uatv.ua/live>>.

Strona internetowa Rosyjskiego Ośrodka Nauki i Kultury – Rosyjski Dom w Warszawie, <<https://ronik.org.pl/index.php>>.

“Беларусы ў Варшаве.” *Facebook*, <<https://www.facebook.com/groups/239997-233307809>>.

“Белорусы в Польше.” *Facebook*, <<https://www.facebook.com/groups/95197019-8619803>>.

“Работа в Гданьске.” *Facebook*, <<https://www.facebook.com/groups/73359544-46477173>>.

“Українці в Ольштині.” *Facebook*, <<https://www.facebook.com/groups/1896-84308197962>>.